

GROTE EMOTIES OP EN NAAST DE SCÈNE:
SOPRAAN ELISE CALUWAERTS

‘BEHEERST? IK ONTPLOF NOG ELKE DAG’

Na twaalf jaar op wereldtournee en leven uit twee reiskoffers gooit Elise Caluwaerts het anker uit. De jonge topsopraan is klaar voor het grote werk: een huis kopen, operasoliste zijn. ‘Op een dag besepte ik: ik heb niets.’

Katrien Steyaert, foto's Johan Jacobs

H

Hoe prozaïsch het leven van een sopraan kan zijn. Dan sta je op een zachte woensdagmiddag de ziel uit je lijf te zingen tijdens een opnamesessie, vertolk je ons aller driften en demonen – geen groef in de menselijke ziel of er is een opera of aria over gemaakt – en dan breekt er een kabeltje. Wat volgt: wachten. Een nieuwe kabel gaan kopen. Een latere trein terug nemen. Je bij de journalist uitputten in verontschuldiging. Maar het elke noot waard gevonden hebben.

‘Het was fantastisch’, zucht Elise blij. ‘Ik heb de liederen van Kurt Weill gezongen, en die zijn zo geweldig theatraal. Ze zitten tussen repertoire en chanson in, tussen kunst en kitsch, en je moet heel goed kunnen zingen om er vat op te krijgen. Maar dat vind ik net leuk. Ze gaan ook over het Duitsland van de jaren 30, toen alles kantelde, en over heerlijk onbeschaamde thema’s zoals seks en hoerenloperij.’ Er volgt een gulle lach, de toon is gezet.

Ze dipt in de slagroom bij de koffie en vertelt schijnbaar ongeremd verder. Haar timbre is aangenaam zacht, maar wie haar ooit heeft horen zingen, weet dat ze als sopraan, en zeker als coloratuorsopraan, heel andere regionen bereikt. Haar tonen zijn soms zo ijl dat ze de omgeving vacuüm lijken te trekken, haar noten klinken aangenaam vol en helder. Intensiteit is het codewoord, schoonheid haar levensdoel.

Het heeft haar geen windeieren gelegd. Caluwaerts, nog maar 34, heeft sinds haar studies klassieke zang in Antwerpen, oude muziek in Brussel en een specialisatie in Den Haag de hele wereld gezien – meermaals. Ze zingt alles van Mozart, Brahms, Pergolesi en Monteverdi, over Satie en Stravinsky,

tot Wim Henderickx en Nicholas Lens. Tien jaar was ze kernlid van Muziektheater Transparant en zeven jaar van Philippe Herreweghes Collegium Vocale. Ze werkte met wereldberoemde dirigenten, waagde zich aan kruisbestuivingen met Abattoir Fermé en Eric De Volder, en begeleidde al zingend Bobbejaan Schoepen en Kaat Tilley richting Elysese velden. ‘Zingen moet je heel persoonlijk doen, maar niet privé’, zegt ze. ‘Als ik iets heel verdrietigs zing, geef ik mijn intiemste, hoogstpersoonlijke verdriet niet prijs, maar gaat het wel over Elise die verdrietig is.’

Wanneer werd je voor het eerst door opera geraakt?

‘Toen ik 8 was en we naar *Carmen* gingen kijken. Ik weet nog hoe ondersteboven ik was. Totaal in de ban ook van Maria Callas, van wie ik een cd had. Die hang naar romantiek en tristesse is gebeven; toen ik piano speelde, hield ik duidelijk meer van Chopin dan van Bach. Mijn drie zussen en ik volgden allemaal piano-, ballet- en tennislessen. Ik denk dat je ons gezin klassiek kunt noemen, ja, maar we waren wel vrij in wat we deden. Mijn zus Charlotte is haar eigen weg gegaan – ze speelt nu bij The Happy – en ik heb ook al heel jong mijn keuze gemaakt. Op mijn 14de volgde ik de Operaweken, een soort zomerstages, bij Muziektheater Transparant.’

Is het toen dat je ontdekte dat je talent had?

‘Als het over talent gaat, zeker bij kinderen, zijn het meestal anderen die je erop wijzen. Ondertussen weet ik waar mijn kracht ligt: altijd in topvorm proberen zijn, zowel mentaal als fysiek. Elke versiering uit mijn hoofd leren, elke halsbrekende passage beheersen. Dat gefocuste en veeleisende is wat ik zo mooi vind aan klassieke zang, maar als kind ging het mij daar niet om. Ik voelde gewoon: dit is de max! Ik wist natuurlijk niet of het zou lukken, maar ik wist wel dat dat was wat ik elke dag wilde doen.’

Heb je moeten strijden voor die keuze?

‘Mijn ouders hadden liever gehad dat ik naar de universiteit was gegaan, al was dat vooral omdat ze zich niets konden voorstellen bij een professionele zangcarrière. Voor mij was er geen andere optie. En het zit ook een beetje in mijn bloed, denk ik. Mijn oma aan vaderskant had twee zussen en twee broers die allemaal quatre-mains speelden en tweestemmige liedjes zongen. Mijn nonkel Frans kroop op elk

‘Als ik zing, bestaat er niets anders dan dat. Als kind keek ik de hele week uit naar de repetitie met het koor. Hoe seutig kun je zijn?’

familiefeest op tafel om te zingen, zalig! Het is mijn grote liefde. Als ik zing, bestaat er niets anders dan dat. Als kind keek ik de hele week uit naar de repetitie met het koor. Hoe seutig kun je zijn?’ (*lacht*)

Dat moet wel een heel tof koor geweest zijn.

‘Nee gij. Het was een superstreng meisjeskoor in uniform, met grijze rokjes en blauwe debardeurs. We deden wel mee aan buitenlandse wedstrijden met dat Aarschots Jeugdkoor – de voorloper van Scala. Ik vond het fantastisch, gewoon omdat ik elke week mocht zingen. Het geeft nog altijd een kick. Alleen al het geluid dat je produceert, maakt waanzinnig veel energie los. Komt daar nog de klank van een orkest bij, voor, achter en rond je, dan lijkt het of je op zee drijft.’

Zoek je die kicks ook buiten de muziek?

‘Niet echt, maar ik hou wel van op het randje balanceren, van nieuwe dingen uitproberen. Hans (*Van Nuffel, haar vriend, de regisseur van Adem, red.*) zegt altijd dat hij me alleen nog wil buitenlaten in een drukpak, zodat ik geen ongelukken meer bega. (*lacht*) Ik ben echt hyperkinetisch, maar mijn onstuimigheid maakt ook dat ik het volhoud. Veel van mijn collega’s leggen zich alleen toe op opera, omdat dat al zo veel van hen vergt. Je traint uren per dag en het blijft een zoete frustratie dat je de perfectie nooit helemaal bereikt. Maar ik heb energie genoeg om meer te doen dan alleen klassiek. Ik zing ook jazz en af en toe een tango. Daar word ik ook een betere zangeres van, vind ik.’

Potjes met aarde

Diezelfde energie stuwde haar de wereld rond. Ze woonde een jaar in Parijs, vijf jaar

‘De ene dag in Tokio, de andere in Londen. De contacten zijn vluchtig, maar ook comfortabel omdat mensen zich op hun best tonen en geen torenhoge verwachtingen hebben. Overal maakte ik vrienden. Korte liefdes beleven ging vanzelf’

in Nederland, gaf optredens van Mexico over New York tot Japan. Het werd een regel: drie weken per maand van huis, je hele hebben en houden in twee reiskoffers kwijt kunnen. Je appartement opzeggen omdat je er toch nooit bent, en altijd aankloppen bij vrienden en familie.

Was dat nomadenbestaan iets waarvan je droomde?

‘Absoluut. Wat een groots en meeslepend leven! Toen Collegium Vocale mij belde om auditie te doen, wist ik niet wat ik hoorde. Het leek me iets voor de goden om daarvan deel te mogen uitmaken. De ene dag in Tokio, de andere in Londen. De contacten onderweg zijn vluchtig, maar ook comfortabel omdat mensen zich op hun best tonen en geen

torenhoge verwachtingen hebben. Overal maakte ik vrienden. Korte liefdes beleven ging vanzelf. Ik vond dat lang heel comfor-tabel, tot ik een jaar of twee geleden besepte hoe enorm intens maar weinig intiem het was. Voor intimiteit heb je tijd nodig en die had ik niet. Ik kon er bijna nooit zijn voor iemand en dat begon me zuur op te breken. Toen een iets langere relatie op de klippen liep, ben ik echt kapotgegaan. Ineens had ik het gevoel: ik heb niets. De grote leegte.’

En dus keerde je terug?

‘Ja. Ik voelde een groot verlangen om een huis te hebben en daar ook te zijn. Wat niet wil zeggen dat ik dat zwerfende bestaan helemaal heb afgezworen, integendeel. Ik heb er alleen maar goede herinneringen aan en die wil ik

levend houden. Ik heb mijn huis ingericht met spullen die ik onderweg heb verzameld, zoals mijn glazen potjes met aarde die ik van overal ter wereld heb meegebracht. Ik vind het symbolisch dat de aarde overal een andere kleur heeft. Het staat voor de rijkdom die ik op mijn reizen heb gevonden. Mensen die zelden België verlaten, beseffen misschien niet dat het elders anders is en dat dat ook veel voordelen kan hebben.’

Lees: je wilt alweer uitvliegen?

(*glimlacht*) ‘Eigenlijk wel. De laatste tijd heeft het thuis zijn me zo vervuld dat ik weer zin krijg om te vertrekken. Het maffe is dat ik me tegelijk heel erg kan engageren, want ik sta op het punt om met Hans een huis te kopen. Ik maak me absoluut geen zorgen over hoe dat dan moet. Er is meer dan één manier om een relatie te hebben, of je leven in te richten. Veel van mijn vrienden hebben een onregelmatig bestaan. Dat vraagt geduld en organisatie, maar als het lukt, krijg je twee heel contente mensen die allebei hun ding doen. Dat is superschoon.’

De grote liefde vind je alleen bij een gelijk-gestemde, artistieke ziel?

‘Ik heb het nooit anders geweten. Hij moet niet per se een muzikant zijn, maar wel iemand zijn die mij begrijpt. Hans kan dat. Hij komt vaak naar mijn concerten, maar niet altijd – dat hoeft ook niet. Het belangrijkste is dat hij iemand is die zijn dromen niet wil uitstellen, en dat we elkaar daarin gevonden hebben. We praten heel veel over ons werk en over wat we willen. Natuurlijk beïnvloed je elkaar, maar ik vind het heel belangrijk dat je je eigen beslissingen blijft nemen.’

Eindelijk matuur

Hans werkt aan zijn tweede langspeler, *Equator*. Elise houdt zich niet alleen bezig met klassieke recitals, maar wil ook samenwerkingen opzetten met beeldende kunstenaars, zoals eerder met Hans Op de Beeck. Sporadisch acteert ze. Binnenkort heeft ze een gastrol in *Aspe* en de hoofdrol in een eindwerk van een student aan Sint-Lukas. Toch zijn er geen concrete plannen voor een tandem Van Nuffel-Caluwaerts. ‘Voorlopig niet nee, maar als er zich een goed project aandient, zal ik niet twijfelen. Ik weet uit het verleden dat samenwerken je relatie kan verdiepen.’

GROTE EMOTIES OP EN NAAST DE SCÈNE: SOPRAAN ELISE CALUWAERTS

Net als kinderen?

‘Dat is iets wat we zeker willen, maar laten we nog maar eventjes wachten. Dat Hans muco heeft, is daarbij helemaal geen issue. Hij heeft de ziekte in een hele lichte vorm en net omdat hij zichzelf zo goed verzorgt, blijft hij misschien zelfs langer gezond dan iemand anders. Iedereen kan op elk moment doodvallen, dat besef ik heel goed. Twee jaar geleden nog de beste vriend van mijn broer:

29 jaar, net vader geworden, hartaanval.’

‘Ik hoop dat ik nog eventjes mag blijven, want ik vind het leven echt leuk. Het is niet altijd evident om mijn drukke agenda in balans te houden, maar als ik op mijn 40ste nog evenveel zangplezier beleef, zal ik heel gelukkig zijn.’

Van niets spijt?

‘Ik ben iemand die graag veel uitprobeert en dus af en toe ziet dat er iets niet klopt met mijn intuïtie of met waar ik naartoe wil. Maar spijt? Nee. De dingen gaan zoals ze gaan. Het enige dat ik jammer vind, is dat ik niet altijd zo matuur was als nu. Ach ja, rijpheid krijg je misschien net door je af en toe te vergissen.’

Wie zijn je belangrijkste muzikale klankborden?

‘Wouter Van Looy van Muziektheater Transparant heeft me voor een groot stuk gevormd – hij kan heel *out of the box* denken. Bijna altijd had hij een rol voor mij in zijn prachtige producties. Een ander klankbord is Kim Van den Brempt, de pianist met wie ik nu al tien jaar een duo vorm. Daar ben ik heel blij om. Kim is heel goed in compromissen vinden, in licht ontwaren als ik alleen duister zie. Terwijl hij oplossingen bedenkt, blijf ik *pissed* dat iets niet is zoals ik het wil.’

Oei, dan toch diva-allures? Of gewoon koppig?

‘Ik wil zeker geen grillige creatuur worden zoals sommige wereldsterren, maar koppig? Oef, ja. (*lacht*) Dat gaat dan over artistieke keuzes of werkomstandigheden, en niet over de juiste bloemen of andere kuren. Ik zie dat bij veel collega’s, ja, en dan denk ik: het gaat over de muziek, niet over de vraag of het licht op je schijnt.’

Je zou toch ook niet zonder dat licht kunnen?

‘Natuurlijk niet, maar dat is geen kwestie van ijdelheid, maar van mezelf zo in een productie inpassen dat we samen schoonheid kunnen

creëren. De klassieke muziek die we nu kennen, is gefilterd door de eeuwen heen en is zo goed dat ze universeel is. Daarom begrijp ik des te minder waarom opera vaak voor ontoegankelijk wordt versleten. De ervaring van een liveconcert met goede muzikanten is waanzinnig schoon – ik ken geen enkele andere kunstvorm die emoties zo helder overbrengt. Dat begrijpt zelfs een kind van 8.’

Walgen en genieten

Tegenwoordig krijgt het Belgische publiek geregeld de kans haar aan het werk te zien. En Elise Caluwaerts weet te raken. ‘Dat is de kracht van fictie: dat mensen achteraf naar mij komen en zeggen dat ik ze ontroerd heb. Ik doe dit vak nog altijd in de eerste plaats om te mogen zingen, maar de appreciatie is fantastisch. Soms schrik ik wel van de reacties. Op een podium stel je je helemaal open, waardoor mensen een stuk van mij leren kennen zonder dat ik iets van hen ken. Dat leidt tot maffe situaties, zeker als mensen met tranen in hun ogen naar mij toe komen, of me zelfs vastpakken. Dan denk ik: dat was mijn personage, ondertussen ben ik wel weer mezelf.’

Je bezingt natuurlijk de smachtende, verleidende, dromende of rouwende mens. Dat zal al eens iets losmaken.

‘Natuurlijk. Daar gaat het ook over. Daarom hou ik bijvoorbeeld zo van Rilke en Heine: omdat ze zich afvragen – op een heel gevoelige manier – wie de mens is, waar hij vandaan komt en waar hij naartoe gaat. Existentiële vragen, zoals Heines jongeman aan de zee, zijn borst vol weemoed, zijn hoofd vol twijfels, die met duistere lippen de golven bevroegt: ach, los het raadsel van het leven op.’

Voor een aria haal je die diepe emoties dus uit jezelf?
‘Ja, anders is het niet echt. Maar mijn vak is schizofreen. Ik speel wraaklust en zonder dat ik echt wraaklustig ben, zet ik dat gevoel wel waarschijnlijk neer. Bots ik op mijn eigen grenzen, dan probeer ik die te doorbreken. Zo moet je er ook van kunnen genieten als je een walgelijk personage vertolkt. Ik heb de Koningin van de Nacht gespeeld (*uit Mozarts ‘De Tooverfluit’, met de beroemde collaratuuraria, red.*): een door en door slecht mens, maar wel een hele leuke rol.

Voor welke rollen ging je het verst?

‘Er is meer dan één manier om een relatie te hebben. Een onregelmatig bestaan vraagt organisatie en geduld, maar als het lukt, krijg je twee heel contente mensen die hun ding doen’

‘Joris Blancaerts (*Gentse componist, red.*) laatste monodrama, *The Wandering Womb*, verbeeldt de opkomst en val van een diva, tot en met een sterfscène. Dat doe ik altijd graag, want dan kan ik *all the way* gaan. De afgelopen drie jaar heb ik mij intensief laten coachen, want ik wil me helemaal toelagen op operasolo’s. Ik hoop dat ik dankzij mijn nieuwe, Duitse agente volgend seizoen al volwaardig zal kunnen meedraaien in het

circuit. Heel spannend, ik hoop dat het lukt. In opera kan ik me uitleven. Het maakt dat ik niet haveloos rondzwalk.’

Is die kans dan zo groot?

‘Ik denk dat ik het vrij goed onder controle heb, maar grote emoties zijn me niet vreemd: heftig verdriet, heftige boosheid, grote passie, blijdschap en euforie. Maar dat houd ik privé. Hans is een van de weinigen die me zo kennen, en daarom is het ook zo belangrijk dat ik

veilig kan thuiskomen bij hem. Het verbaast me altijd als mensen me zeggen dat ik zo beheerst overkom, want dat is alleen maar de buitenkant. Ik ontplof nog elke dag.’

Op 24/6 geeft Elise Caluwaerts een recital in het Paleis der Academiën in Brussel. Van 31/m 21/7 zingt ze in ‘Nerf’, een productie van Ultima Thule en Zefiro Torna.